

מטעמי תורת זילים

פרשת לך לך – ישמעאל בן אברהם

שרה לא ילדה לאברהם, ועל כן נתנה את שפחתה לאברהם שילד ממנה, שנאמר "וַיִּשְׂרֵי אִשְׁתּוֹ אֲבָרָם לֹא יָלְדָה לוֹ וְלֹא שִׁפְחָה מִצְרַיִת וַיִּשְׁמָה הָגָר: וַתֹּאמֶר שְׂרַי אֶל אֲבָרָם הִנֵּה נָא עֲצָרְנִי הִ' מִלְּדַת בָּא נָא אֶל שִׁפְחָתִי אוֹלֵי אֲבָנָה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אֲבָרָם לְקוֹל שְׂרַי" (בראשית טז, א – ג). הגר יולדת בן, כפי שניבא לה מלאך ה', שנאמר "וַיֹּאמֶר לָהּ מְלָאֲךָ הִ' הִרְבָּה אֲרֻבָּה אֶת זָרְעֶךָ וְלֹא יִסְפָּר מִרְבּוֹ: וַיֹּאמֶר לָהּ מְלָאֲךָ הִ' הִנֵּנִי הָרָה וְיִלְדֶיךָ בֵּן וְקָרָאת שְׁמוֹ יִשְׁמַעֲאֵל כִּי שָׁמַע הִ' אֶל עֲנִיךָ: וְהוּא יִהְיֶה פְּרָא אָדָם יָדוֹ בְּכָל יוֹד כָּל בּוֹ וְעַל פְּנֵי כָל אֲחָיו וַיִּשְׁכַּן" (בראשית טז, י – יב).

יש להבין, כיצד "נבנתה" שרה אמנו בכך שהגר שפחתה התעברה וילדה? ומהי הבשורה שבישר המלאך להגר על בנה "והוא יהיה פרא אדם"?

זוהמת הנחש של אדם הראשון זוקקה על ידי הצדיקים והאבות במשך הדורות

כאשר הנחש הטיל זוהמא בחוה, אותה הזוהמא נדבקה גם באדם הראשון ולא נפרדה מגופו. ומאז במשך הדורות, הצדיקים שעמדו בכל דור ודור, היו מצרפים את הזוהמא ומזקקים אותה מעט מעט, כמו כסף גולמי שמזקקים אותו בכור. בתחילה בא שת וזיקק מעט, שנאמר "וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמָאתַיִם שָׁנָה וַיִּוָּלַד בְּדַמּוֹתָיו כְּצִלְמוֹ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת" (בראשית ה, ג). אחריו בה חנוך וזיקק מעט, שנאמר "וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוּךְ אֶת הָאֱלֹהִים" (בראשית ה, כב). ואחר כך בא נח וזיקק עוד, שנאמר "אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ נֹחַ" (בראשית ו, ט), בא שם וזיקק עוד קצת את הזוהמא, שנאמר "וַיִּפֹּת אֱלֹהִים לִיְפֹת וַיִּשְׁכַּן בְּאֶהְלֵי שָׁם" (בראשית ט, כז) (שערי אורה' השער החמישי הספירה השישית, ד"ה 'ואחר שהודענו אלו העיקרים הגדולים).

אך עיקר תיקון הזוהמא החל אצל אברהם אבינו (ליקוטי מוהר"ן' אורח חיים א' ברכות השחר ג' אות ג) – **שאברהם אבינו זיקק ואז הוליד את ישמעאל ויצא ממנו אותה זוהמא, ואז יצחק אבינו זיקק ויצא ממנו עשו הרשע** – וכך נתלבנה ונתפרדה זוהמת הקליפה שהיתה דבוקה עמהם (שבת קמו ע"ב, 'פרדס רימונים' להרמ"ק שער השערים תחילת פרק ג, 'שערי אורה' השער החמישי הספירה השישית, ד"ה 'ואחר שהודענו אלו העיקרים הגדולים', 'שער מאמרי רז"ל' להאר"י ז"ל בחלק 'מאמרי מדרשי רז"ל' דף מ' ד"ה 'גם זה הוא', זוהר חדש יתרו מב ע"א מאמר 'ואתה תחזה' ד"ה 'מה עבד', וראה בראשית רבה סג, ח) **אחר כך היה יעקב אבינו כבר נקי ללא סיגים וללא זוהמא, מטתו שלמה נקיה וטהורה** (שבת קמו ע"ב, 'פרדס רימונים' להרמ"ק שער השערים תחילת פרק ג) מזוקק כולו טהור, בלי פסולת כלל. עד שנהיה יעקב אבינו כצורת דמות אדם הראשון לפני החטא, וממנו יצא עם ישראל שנחשב לתחילת הבריאה (שערי אורה' השער החמישי הספירה השישית, ד"ה 'ואחר שהודענו אלו העיקרים הגדולים'), **ומטעם זה היה יופיו של יעקב אבינו כיופיו של אדם הראשון** (פירוש 'אבן יקרה' של בעל 'הלבושי' על רקנאטי פרשת ויצא ד"ה אשר עד עתה).

לאחר שכלה ונחרב העולם במבול, הוא החל להיבנות שוב על ידי נח ובניו ומהם נפוצה כל הארץ. **מאז החלה להתברר יותר זוהמת הנחש, על ידי שעברה "שלוש עשרה נפות"** – עשרה דורות מנח עד אברהם, ועוד שלושה דורות עד ימיו של יעקב אבינו. ואז מיטתו של יעקב היתה שלמה, כל בניו צדיקים וקדושים ('בית אלקים' להמב"י זצ"ל שער היסודות פרק ג), **כך שישמעאל ועשו היו כמו "קליפה" ל"פרי" שהוא יעקב אבינו** (ישל"ה הקדושי' תורה בכתב פרשת תולדות ד"ה 'כבר כתבתי בפרשת').

בזה טעו השבטים הקדושים וחשבו שגם ליעקב יש "פסולת" כמו אבותיו, ושיוסף הוא "הפסולת" של יעקב אבינו (יעבודת ישראל' למגיד מקוונניץ פרשת וישב ד"ה 'ויראו אותו מרחוק') לכן פגעו בו האחים. וגם יעקב אבינו כשביקש לגלות את הקץ הסתלקה ממנו רוח הקודש, **על כן חשש שיש בין צאצאיו "פסולת" כמו ישמעאל ועשו**, מיד אמרו לו בניו "שָׁמַע יִשְׂרָאֵל הִ' אֱלֹהֵינוּ הִ' אֶחָד" שכשם שבלבך יש רק אחד, כך גם בליבנו. מיד ענה להם יעקב אבינו "בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלִכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד" (גמ' פסחים נו, ע"א).

אברהם אבינו היה זקוק להגר על מנת להוציא בה את כל הסיגים והזוהמא

באברהם אבינו היו סיגים מרובים גם מצד הוריו – תרח שהיה עובד עבודה זרה ואמו אמתלאי בת כרנבו שלא היתה טהורה בשעה שבא לעולם (ראש דודי' להחיד"א פרשת תולדות ד"ה 'ומעטרת ראשי אבא מארי'), בנוסף לסיגים שהיו בו מצד אדם הראשון.

שרה אמנו ראתה ברוח הקודש שהסיבה שהיא עקרה, לפי שיש צורך לברר קודם את כל הסיגים מאברהם אבינו ורק אחר כך תוכל להביא ממנו זרע קדוש וטהור, וזה שנאמר "וְשָׂרִי אֶשֶׁת אֲבָרָם לֹא יֵלְדָה לוֹ וְלֹא שִׁפְחָה מִצְרִית וְשָׂמָה הָגֵר" (בראשית טז, א), "לא ילדה לו" – בשבילו, ששרה לא יולדת כל עוד לא נבררו הסיגים מאברהם (פני דודי' להחיד"א פרשת לך לך ד"ה 'כיוצא בזה שמעתי'). והטעם הוא, לפי שהקב"ה לא היה חפץ שיצא שום "פסולת" מהצדקת הזאת שהיתה כשרה יותר מכל הנשים, וזה שנאמר "וַיִּתְּהִי שָׂרִי עֶקְרָה אֵין לָהּ וְלֹד" (בראשית יא, ל) – הסיבה ש"שרי עקרה" לפי ש"אין לה ולד" הראוי לתת לה, כל עוד לא יצאו קודם "הסיגים" במקום אחר (הרמ"ד וואלי בפירושו על ספר בראשית פרשת נח ד"ה ויקח אברם ונחור).

לכן שרה אמנו החליטה לקחת את הגר שפחתה, ולמוסרה לאברהם אבינו שיישא אותה ויטיל בה את הזוהמא והסיגים שבו (אלשיך הקדוש' פרשת לך לך טז, א – ב בביאור הפסוק 'ושרי אשת אברם', 'שפתי כהן על התורה' פרשת לך לך ד"ה 'ושרי אשת אברם'), ובזה הוולד של הגר יהיה כמו קליפה הקודמת לפרי (תפארת יהונתן' פרשת לך לך ד"ה 'ותאמר שרי אל אברם'). וזה שנאמר "וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל אֲבָרָם הִנֵּה נָא עֲצֹרְנִי ה' מִלְּדֹת בָּא נָא אֶל שִׁפְחָתִי אוֹלֵי אֲבָנָה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אֲבָרָם לְקוֹל שָׂרִי" (בראשית טז, ב), "וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל אֲבָרָם הִנֵּה נָא עֲצֹרְנִי ה' מִלְּדֹת" – עצרני בשבילך, לפי שיש שבך סיגים הצריכים בירור, לכן עצתי היא "בא נא אל שפחתי" – ויטיל בה את על הסיגים וזוהמא, ואחר שזה יקרה גם אני "אבנה ממנה" – שאתעבר בזרע קודש (פני דודי' להחיד"א פרשת לך לך ד"ה 'כיוצא בזה שמעתי').

אברהם שמע לקול רוח הקודש שבשרה אשתו, שנאמר "וַיִּשְׁמַע אֲבָרָם לְקוֹל שָׂרִי" (פני דודי' להחיד"א פרשת לך לך ד"ה 'כיוצא בזה שמעתי'). הוא לוקח את הגר שלא לשם אישות לפי ציווי שרה, כדי שלא תירש אותו, שכל הכוונה היתה רק להטיל בה את הזוהמא (שפתי כהן על התורה' פרשת לך לך ד"ה 'ושרי אשת אברם'), וכיון שעל ידי שרה נפלט חלק הרע שבו בשפחתה, לכן אמרו רבותינו שהיה אברהם טפל לשרה מבחינת כוח הנבואה (ראה רש"י בראשית כא, יב) (שפתי כהן על התורה' פרשת לך לך ד"ה 'ושרי אשת אברם', 'מדרש תלפיות' ענף הגר ד"ה ולעניות).

שרה אמנו לא שחררה את הגר שפחתה, על כן הולד שעתיד היה לצאת ממנה לא נקרא על שם אברהם אלא על שם הגר (ראה קידושין סו, ע"ב) (תפארת יהונתן' פרשת לך לך ד"ה 'ותאמר שרי אל אברם') והיותה עדיין "שפחה" משך אלא יותר את הזוהמא. לכן היא נקראת "הגר" שעל ידה ניגר הזוהמא מאברהם אבינו (עבודת ישראל' למגיד מקוזניץ פרשת וירא ד"ה 'ותאמר שרה אל אברהם'). לכן גם אחרי שנמסרה הגר לאברהם אבינו עדיין היא מכונה בכינוי "שפחה", שנאמר "וַיִּבֶא אֶל הָגֵר וַתְּהַר וַתֵּרָא כִּי הָרְתָה וַתִּקַּל גְּבִרְתָּהּ בְּעֵינֶיהָ: וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל אֲבָרָם חֲמָסִי עָלֶיךָ אֲנֹכִי נִתְּתִי שִׁפְחָתִי בְּחִיקֶךָ וַתֵּרָא כִּי הָרְתָה וַאֲקַל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט ה' בֵּינִי וּבֵינֶיךָ: וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֶל שָׂרִי הִנֵּה שִׁפְחָתִי בְּיָדְךָ עָשִׂי לָהּ הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וַתַּעֲנֶה שָׂרִי וַתִּבְרַח מִפְּנֵיהָ" (בראשית טז, ד – ה).

הגר התעברה, ושרה אמנו ראתה ברוח קודש שהעובר שלה היה סטרא אחרא ממש, רע ומר, לריבוי הסיגים שהיו בו, על כן כיוונה שרה ועשתה בו עין הרע, ועל ידי כן גרמה שהפילה הגר את עובריה (ראה בראשית רבה מה, ה. ובשער הפסוקים' להארי"י ז"ל פרשת לך לך סימן טז כתב שטומאת העובר באה מהקליפה של הגר). אחר כך התעברה הגר שנית, והיה בעיבור הזה סיגים אך גם ניצוצי קדושה ויצא ממנה 'ישמעאל' (יכר לאדן' להחיד"א סימן ד על בראשית רבה פרשה מה, 'פני דודי' להחיד"א פרשת לך לך ד"ה 'ועפ"ז אפשר שזה', ראה זוהר בהר קיא ע"ב).

הסיגים והזוהמא שהיה באברהם אבינו יצא בישמעאל בנה של הגר

ישמעאל נולד לאברהם אבינו כאשר היה בגיל שמונים ושש, שזה בגימטריא 'אל-הים' שהוא מידת הדין, לרמוז שהתבררו מאברהם אבינו כל הדינים הקשים והסיגים ונשאר רק דין קדוש (מאמר חיקור דין' לרמ"ע מפאנו חלק ג, פרק יח, 'פני

דודי להחיד"א פרשת לך לך ד"ה ואברם בן שמנים שנה, אגרא דכלא פרשת לך לך ד"ה ואברם בן פ"ו שנה) **ועתה יכל להיוולד יצחק נקי לגמרי** (מאמר חיקור דין' לרמ"ע מפאנו חלק ג).

לכן שמו של ישמעאל לא נזכר בתורה מיום שנולד יצחק, על אף שעדיין גר בבית אברהם אביו, ורק הוזכר בשמות כינוי "בן האמה", "בן הגר", "הנער", "הילד". והסיבה לכך, מכיוון שישמעאל היה "הפסולת" של אברהם אביו ואילו יצחק היה נחשב לעומתו ל"זהב", **ובמקום בו נמצא "הזהב" "הפסולת" לא נחשב לכלום** (זוהר וירא דף קיח, ע"ב) [להבנת ענין בניו האחרים של אברהם אביו הנקראים 'בני קטורה' ראה 'חסד לאברהם' מעין שני נהר נו ד"ה 'אמנם נשאר', 'דבש לפי' מערכת ב אות כג, 'צדקת הצדיק' דף יא אות עח].

ומשום שישמעאל היה מעורב – שמצד אביו היה בו גם 'קדושה' ומצד אמו היה 'קליפה' שנחשבת כבהמה, **לכן נמצא שהיה ערוב של אדם ובהמה, וזה הסיבה שקרא לו המלאך "פְּרָא אָדָם"** (בראשית טו, ו), "פְּרָא" – מצד אמו הגר, ו"אָדָם" – מצד אביו אברהם. והקדים "פְּרָא" ל"אָדָם", לפי שהטבע של אמו גבר אצלו יותר מהטבע של אביו, כפי שהוכיחו מעשיו (הרמ"ד וואלי בפירושו על ספר בראשית פרשת לך לך פרק טו ד"ה 'ויאמר לה המלאך') שכבר בגיל 15 הביא 'צלם' ועבד אותו עבודה זרה (שמות רבה א, א, מדרש תנחומא שמות א) עבר איסורי עריות עם חמותו וזכרים (דבש לפי להחיד"א מערכת יי אות לג), היה גונב נפשות והיה אוכל נבלות (בראשית רבה מה, ט). ויש אומרים שנקרא "פְּרָא אָדָם" **לפי שהוא "בהמה בדמות אדם", כלומר משוקע בכל תאוות העולם הזה ממש כבהמה אשר לא יודעת בושה** (ירסיסי לילה' לר' צדוק הכהן מלובלין דף כז ע"ב טור א).

אברהם אביו התפלל שישמעאל יחזור בתשובה, וה' שמע לתפילתו

כאשר ראה אברהם אביו כי בנו יצא לתרבות רעה, היה מרבה להתפלל עליו שיחזור בתשובה, וזה שנאמר "וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים לֹא יִשְׁמַעְאֵל יַחִיָּה לְפָנַי" (בראשית יז, יח), "לו יִשְׁמַעְאֵל יַחִיָּה לְפָנַי" – ביקש שיחזור בתשובה (יספר הליקוטים' להאר"י ז"ל פרשת תולדות על הפסוק 'כי זקן יצחק'), וביקש חיים עבדו, כי רשע קרוי "מת" והצדיק "חיי" – ותפילתו היתה שיהיה צדיק (ועץ הדעת טוב' למהרח"ו זצ"ל פרשת תולדות ד"ה 'או יראה בדרך רמו קרוב', 'אור החיים הקדוש' פרשת לך לך יז, יח), ויחיה מתוך יראת ה' (רש"י בראשית יז, יח).

אברהם אביו ניסה לחנכו במצוות על מנת ליישרו, כפי שנעזר בו בעת שהכין את הארוחה לשלושת המלאכים שביקרו אותו, שנאמר "וְאֵל הַבָּקָר רָץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּן בָּקָר רֶדֶד וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל הַנַּעַר וַיְמַהֵר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ" (בראשית יח, ז), "הנער" – הוא ישמעאל שניעזר בו בכדי לזרזו במצות (בראשית רבה מח, יג), **שהיה אברהם אביו מוציא מעומק הקליפות והמקטרגים, ומחנכו במצות שלא יהיה מושרש בקליפות** ('שלה' הקדוש' תורה שבכתב פרשת וירא ד"ה נחזור לענין המלאכים).

ה' שמע את תפילת אברהם אביו וקיבל את בקשתו על בנו ישמעאל (זוהר וארא לב, ע"ב ד"ה 'אמר ליה רבי יוסי') שנאמר "וַיֹּאמֶר תְּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקְבֹּר בְּשֵׁיבָה טוֹבָה" (בראשית טו, טו), "תִּקְבֹּר בְּשֵׁיבָה טוֹבָה" – בישרו שישמעאל יעשה תשובה (יילקוט שמעוני' פרשת נח רמז מח) והיא תהיה בחייו (רש"י בראשית טו, טו) אך רק בסוף ימיו. לכן יש "טעם" הנקרא "זרקא" (סימנו ~), על התיבה "וַיִּשְׁמַעְאֵל" בפסוק בו הודיע ה' לאברהם אביו כי שמע את תפילתו "וַיִּשְׁמַעְאֵל שְׁמַעְתִּיךָ הִנֵּה בְּרַכְתִּי אֹתוֹ וְהִפְרִיתִי אֹתוֹ וְהִפְרִיתִי אֹתוֹ בְּמֵאד מְאֹד שְׁנַיִם עָשָׂר נְשִׂאִים יוֹלִיד וַיִּנְתְּנוּ לְגוֹי גְדוֹל" (בראשית יז, כ) – "טעם" זה מאריך את התיבה, להגיד שיחזור בתשובה רק בסוף ימיו (שפתי כהן על התורה' פרשת לך לך ד"ה 'ויאמר אברהם'), **וזה יהיה על ידי מיתוק הזהמא שבו** (יתפארת יהונתן' פרשת לך לך טו ד"ה 'ויאמר לה מלאך'). וכן הבטיחו ה' בפסוק זה, שישמעאל יזכה לעולם הבא, שניים עשר נשיאים יוליד, ויפרה וירבה זרעו מאוד מאוד ('אלשיך הקדוש' פרשת לך לך יז, כ).

ישמעאל ניצל ממות בזכות "התשובה" שעתידי לעשות, ובגלל גילו הצעיר

כאשר נשלח ישמעאל ביחד עם הגר למדבר באר שבע, והיה ישמעאל עומד למות בצמא, זרקה אותו הגר תחת אחת השיחים, שנאמר "וַיִּכְלוּ הַמַּיִם מִן הַחֲמֹת וַתִּשְׁלַף אֶת הַיָּלֶד תַּחַת אֶחָד הַשִּׁיחִים" (בראשית כא, טו). ישמעאל התפלל לקב"ה, ומיד קטרגו מלאכי עליו עליו בגלל מה שעתידים בניו להצר לישראל (בראשית רבה, נג, יד). אבל הקב"ה החייה אותו לפי שראה שעתידי ישמעאל בעצמו לחזור בתשובה, שנאמר "וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת קוֹל הַנַּעַר וַיִּקְרָא מִלְּאֵף אֱלֹהִים אֶל הָגֵר מִן

הַשְּׂמִים וַיֹּאמֶר לָהּ מַה לָּךְ הִגֵּר אֶל תִּירְאֵי כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנְּעָר בְּאֶשֶׁר הוּא שָׁם" (בראשית כא, יז) (יעץ הדעת טובי לרבינו חיים ויטאל זצ"ל פרשת כי תצא ד"ה 'כי תהינה', יערות דבשי חלק א' דרוש טו ד"ה 'ולכך נאמר במדרש').

ועל אף שהיה ישמעאל רשע במעשיו ולא היה ראוי להצילו, אך **כיון שהיה רק בן שבע עשרה** (יילקוט שמעוני פרשת וירא רמז צה, רמב"ן פרשת וירא כא, ט ד"ה 'וכן הלשוני') הרי שלא היה בן עונשין, שאין מענישים בבית דין של מעלה לפני שמגיע האדם לגיל עשרים, וזה שנאמר "כי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל קוֹל הַנְּעָר בְּאֶשֶׁר הוּא שָׁם" (בראשית כא, יז) "בְּאֶשֶׁר הוּא שָׁם" – שאף שעל פי שהיה ישמעאל רשע, בכל אופן לא היה עת להענישו כי היה מתחת לגיל עשרים (זוהר וירא קיח, ע"ב), **ובגיל זה אין מתחשבים בעבירות האדם, ונחשב "צדיק" באותה העת** (מאמר חיקור דין הרמ"ע מפאנו חלק ב' כג) – על כן החליט ה' להצילו ממיתה בצימאון (זוהר וירא קיח, ע"ב) **וגילה לו את "הבאר" שנבראה בין השמשות בערב שבת של בריאת העולם, והוא שתה ממנה** (יילקוט שמעוני פרשת וירא רמז צה). (להרחבה בנושא הבאר שנבראה בין השמשות, ראה מאמרינו לפרשת חוקת – "בארה של מרים").

ישמעאל נשא לאישה את עישה ואת פטימה והוא סימן לנביא השקר של הישמעאלים

הלך ישמעאל ולקח אישה מואבית בשם 'עשייה' (יילקוט שמעוני פרשת וירא רמז צה) ויש אומרים ששמה 'עישה' (פר אחדי על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק ל' ד"ה 'ועישה שמה'). האישה הזאת לא היתה טובה ולא היתה מכניסה אורחים, והיתה מכה את ילדיה, ומקללת אותם ואת ישמעאל בעלה. היא הביאה לו בת וארבע בנים (עפ"י 'ספר הישר' פרשת וירא ד"ה וישלח אבימלך), אלו היו הבנים הראשונים של ישמעאל "נְבִילֵת וְקָדָר וְאֶדְבָּאֵל וּמְבֶשֶׁם" (בראשית כה, יג) ('ספר הישר' פרשת חיי שרה ד"ה ובני מדין) – כל אלו ירשו את טבע אימם, ולא היו מכניסי אורחים, כמו בני קדר שהיו אכזריים בטבעם (ביאור הרד"ל כל פרקי דרבי אליעזר ל' ד"ה 'הדבר הזה ושילחה').

בעצת אברהם אביו, גירש ישמעאל את אשתו ונשא אישה אחרת שהביא לו אמו ממצרים, ושמה "פטימה". אישה זו היתה מכניסה אורחים, והביאה טובה לישמעאל (פרקי דרבי אליעזר פרק ל, ילקוט שמעוני פרשת וירא רמז צה, וראה שם באריכות את המעשה שביקר אברהם אבינו את ישמעאל). ממנה הביא ישמעאל את שאר בניו והם "וּמְשָׁמַע וְדוּמָה וּמְשָׂא: חֲדָד וְתִיקָא וְטוֹר נְפִישׁ וְקָדְמָה" (בראשית כה, יד–טו) ('ספר הישר' פרשת חיי שרה ד"ה ובני מדין) – אותם אלו שהם צאצאי 'פטימה', אשתו השנייה של ישמעאל – עדיין מחזיקים במידת הכנסת האורחים כטבע אמם (הוספות הרד"ל על פרקי דרבי אליעזר ל' ד"ה 'וכ"כ סופרי הארץ'). בסך הכל נולדו לישמעאל שנים עשר נשיאים לאומתם ('ספר הישר' פרשת חיי שרה ד"ה ובני מדין).

לאחר שמחמ"ד נביא השקר של הישמעאלים עזב את אשתו הראשונה, הוא הלך ונשא אישה שניה ששמה היה 'עישה', והיתה אישה קשה ורעה ולא היתה טובה עמו. מאשתו הראשונה נולדה לו בת, שלה הוא קרא בשם 'פטימה' (פאטמה) (שהיא היחידה שהביא לו צאצאים שחיו, והם שני נכדיו ששם היה 'חסי' ו'חוסיי'). והסיבה שהוא קרא לה בשם זה, כי כוונתו שיהיה שמה כשם אשת ישמעאל השנייה שהיתה טובה עמו. וידע שהטיבה עם ישמעאל לפי שהיה בקי במדרשי רבותינו, כפי שלקח הרבה מדבריהם ושם בתוך דבריו. ואכן כשם שעשתה 'פטימה' אשת ישמעאל השניה, כך עשתה גם הבת 'פטימה', שהיתה סועדת ומטפלת במחמ"ד נביא השקר לפני פטירתו (רד"ל על פרקי דרבי אליעזר פרק ל' ד"ה 'ושמה פטומה'). בזכות מעשיה ועוז רוחה, נחשבת פטימה בתו של מחמ"ד נביא השקר עד היום כמודל הערצה לנשים המוסלמיות של הישמעאלים. לכן נשים רבות אצלם נקראות בשם זה.

תשובתו השלימה של ישמעאל בן אברהם

על ידי חיבתו הגדולה של אברהם אבינו לבנו ישמעאל הושקטו ממנו כל "המקטרגים", ואז התעוררו רשפי תשובה והחלו עולים בקרבו. ובלי הכנעת "המקטרגים" קודם לכן, לא היה מתאפשר לקבל את תשובתו ('פני דוד' להחיד"א פרשת חיי שרה אות יז ד"ה 'וה' בירך את אברהם'), שבא לו מכוח אותם "ניצוצי הקדושה" שהם החלק הטוב שהיה בישמעאל ('פני דוד' להחיד"א פרשת לך לך ד"ה 'ועפ"ז אפשר שזה, 'כבר לאדן' להחיד"א סימן ד' על בראשית רבה פרשה מה).

לאחר שישמעאל עשה תשובה, הוא התייסר בסוף ימיו בחולי מעיים בשביל מירוק עוונותיו, וזה שנאמר "וַיֵּאָלֶה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמָעֵאל מֵאֵת שְׁנֵה וְשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים וַיִּגְעַע וַיָּמָת וַיֵּאָסֶף אֶל עַמּוּי" (בראשית כה, יז), "וַיִּגְעַע" – במחלת המעיים (מדרש 'שכל טוב' בראשית כה, יז). וכן ישמעאל הכניע את עצמו לפני יצחק אחיו, שכאשר נועדו יחדיו לקבור את אביהם הוליד

ישמעאל את יצחק אחיו לפניו, שנאמר "ויקברו אתו יצחק וישמעאל בניו אל מערת המכפלה אל שדה עפרון בן צחר החתי אֲשֶׁר על פְּנֵי מִמְרָא" (בראשית כה, ט) (בבא בתרא טז, ע"א, הובא ברש"י בראשית כה, ט) – **ובזה הראה שחזר בתשובה שלימה, שאין סימן ברור יותר של "תשובה שלימה" כמו ההכנעה** (הרמ"ד וואלי בפרשת חיי שרה פרק כה ד"ה ויגוע ד"ה ויקברו) ונהיה בעל תשובה וצדיק (רמב"ן בראשית כה, יז ד"ה ואלה שני).

לכן כמו שנאמר על אברהם אבינו "ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים" (בראשית כה, ז), "ואלה ימי שני" – שמעיד כי זכה לחיים נצחיים וקיימים, כך גם על ישמעאל נאמר "ואלה ימי חיי ישמעאל" (בראשית כה, יז) – **שמעיד כי זכה לחיים נצחיים וקיימים, משום שחזר בתשובה** (זוהר חיי שרה קכד ע"ב).

ישמעאל התגלגל באתונו של בלעם הרשע ובחמורו של רבי פנחס בן יאיר לתיקון עוונותיו

על אף תשובתו של ישמעאל, הוא היה צריך למרק עוונותיו, ובכללם עוון עריות שבא על חמותו ועל זכרים (מגלה עמוקות' פרשת בלק ד"ה 'בילקוט ע"פ מה') – **לכן הוא התגלגל באתונו של בלעם בן בעור** (מגלה עמוקות' פרשת בלק ד"ה 'בילקוט ע"פ מה' י, 'ידבש לפי' להחיד"א מערכת י' אות לג) ובלעם היה עמה בדרך אישות, שנאמר "ותאמר האתון אל בלעם הלוא אנכי אתנך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הֲזֶה ההספן הספנתי לעשות לך כה ויאמר לא" (במדבר כב, ל), "ההספן הספנתי" – מלשון שהיתה לו "סוכנת" (עבודה זרה ד, ע"ב. וראה בעל הטורים במדבר כב, ל).

ובאותו המעשה שהמלאך נראה לבלעם ולאתונו, מתה האתון, כפי שאמר המלאך לבלעם לאחר שהתגלה לו "ותראני האתון ותט לפני זה שלש רגלים אולי נטתה מפני כי עתה גם אתכה הרגתי ואותה החיית" (במדבר כב, לג) (במדבר רבה כ, יז). **ובמותה נתקן נשמת ישמעאל** (ידבש לפי' מערכת י' אות לג) **מעוון העריות שעשה בחייו**.

אחר כך התגלגל ישמעאל בחמורו של רבי פנחס בן יאיר (ליקוטי הש"ס' להאר"י ז"ל חלק ליקוטים פרק 'מספר עץ חיים', 'גלגולי נשמות' לרמ"ע מפאנו אות נד, 'ידבש לפי' מערכת י' אות לג) לתקן מה שבא על חמורו (מדרש תלפיות' ענף גלגולים אות יוד). **ניצוץ מנשמת אברהם אבינו התגלגלה ברבי פנחס בן יאיר, שהיה עוסק הרבה בגמילות חסדים כמו אברהם אבינו, ובא לתקן את נשמת ישמעאל בנו שהיה בתוך החמור שלו**. וכיוון שישמעאל היה גזלן, שנאמר "ידו בכל ויד כל בו" (בראשית טז, יב) (ליקוטי הש"ס' להאר"י ז"ל חלק ליקוטים פרק 'מספר עץ חיים') וכפי שהם כל הישמעאלים גנבים וגזלנים (מדרש תלפיות' ענף גלגולים אות גימל ד"ה דע שישמעאל) – **לכן נגנב חמורו של רבי פנחס בן יאיר למשך שלושה ימים, ושם לא אכל ולא שתה עד שבילת ברירה החזירו אותו לאדוניו, ובזה נתקן פגמו** (ליקוטי הש"ס' להאר"י ז"ל חלק ליקוטים פרק 'מספר עץ חיים', 'גלגולי נשמות' לרמ"ע מפאנו אות נד) **כלומר עוון הגניבה שבידו**.

אומת ישמעאל גדלה והתחזקה בכוח תפילתו של אברהם אבינו

בעקבות תפילתו של אברהם אבינו, ה' ברך את ישמעאל והבטיח כי הוא יפרה וירבה, שנאמר "ולישמעאל שְׁמֵעָתִיד הֲנֵה בְּרַכְתִּי אֹתוֹ וְהִפְרִיתִי אֹתוֹ וְהִרְבִּיתִי אֹתוֹ בְּמֵאָד מֵאָד שָׁנִים עָשָׂר נְשִׂאִים יוֹלִיד וְנִתְּתִי לְגוֹי גְדוֹל" (בראשית יז, כ), "שָׁנִים עָשָׂר נְשִׂאִים" – בזה הבטיחו כי שנים עשר ילדיו התנשאו והתעלו, "וְהִפְרִיתִי אֹתוֹ וְהִרְבִּיתִי אֹתוֹ בְּמֵאָד מֵאָד" – הבטיחו שתחול עליהם ברכת הריבוי יותר משאר העמים (רבינו בחיי בראשית יז, כ). **כל הניצוצות החשובות של שנים עשר הנשיאים היו כבר כלולים בתוך ישמעאל, שהוא הכלי המחזיק והשורש שלהם, וזה מה שאמר המלאך להגר על ישמעאל בנה "כי לגוי גדול אשימנו"** (בראשית כא, יח) (הרמ"ד וואלי בפרשת וירא פרק כא ד"ה קומי שאי).

ההבטחה על ריבויים של אותם נשיאים, התעכבה אלפים שלוש מאות שלושים ושלוש שנה מעת הבטחת ה' לאברהם אבינו, עד שהגיע המועד והתרבו יוצאי חלציו של ישמעאל ריבוי רב בימי מחמ"ד נביא השקר של הישמעאלים, בערך בשנת 4380 לבריאת העולם. והיו הישמעאלים מצפים כל אותם השנים מתי תחול ההבטחה, ואחרי שהיא חלה, התחזקה המלכות בידם (רבינו בחיי בראשית יז, כ ד"ה 'ונתתיו' בשם רבינו חננאל) **ונכבשו ארצות שלמות תחתם**. וגם כיום מלכותם מחולקת לשניים עשר נשיאים, רק שאין אנו בקיאים באומות לדעת מי הן, למעט המלכות הטורקית שוודאי שהם מזרעו של 'נביות' כי ממשלתם גדולה, ונביות היה הבכור (הרמ"ד וואלי בפרשת חיי שרה פרק כה ד"ה 'אלה הם בני ישמעאל').

ומכוון שהישמעאלים הם מהקליפה של הזנות, כפי שהיה אבי אומתם 'ישמעאל', על כן הם נקראים "שחורים" ו"מכוערים" על פי התורה הקדושה. **כי מי שהוא גדור בזנות ויש לו גוף נקי ומהודר, נקרא "יפה תואר"** כמו יוסף הצדיק, שנאמר עליו "וַיַּעֲזֹב כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּיַד יוֹסֵף וְלֹא יָדַע אֶתוֹ מֵאֹמְתָהּ כִּי אִם הִלָּחֵם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל וַיְהִי יוֹסֵף יָפֵה תָאֵר וַיְפַה מְרָאָהּ" (בראשית לט, ו) (ראה רש"י ובעל הטורים בבראשית לט, ו). **לכן אלו שהם מקליפת ישמעאל כמו בני קדר שהם מזרעו, הרי הם שחורים במראם החיצוני, משום שהם משוקעים בתאוות הזנות** (פרי צדיק; לר' צדוק הכהן מלובלין מאמר לוי חנוכה וראש חודש טבת אות כא ד"ה 'כבר אמרנו שנקרא')

אין לך גלות קשה יותר מהגלות האחרונה שהיא גלות ישמעאל

מלכותם של אלו הישמעאלים התארכה מכוח תפילת אברהם על ישמעאל (יתפארת יהונתן) פרשת לך לך ד"ה וירד העיט על הפגרים), והיא מלכות קשה לישראל, שכמה רעות עשו לישראל עינו אותם וגזרו עליהם שמדות, ועד היום הם שולטים עליהם ולא נותנים להם לעמוד בדתם, **עד שאין לך גלות קשה לישראל כמו 'גלות ישמעאל'** (זוהר שמות דף יז ע"א) שהיא גלות שעתידה להיות אחרי ארבע הגלויות – בבל מדי יון ואדום, בעת אחרית הימים, **וגלותם תקיפה יותר מארבע הגלויות שקדמו לה** (יעץ הדעת טובי' לרבינו חיים ויטאל זצ"ל על התהלים קכד, א).

אין אומה בעולם ששונאת את ישראל כמו בני ישמעאל (רבינו בחיי" בראשית כא יד ד"ה ויתכן). **ואין לישראל אומה יותר אויבת ממנה, שכל מטרתה לדלדל את ישראל, להקטין אותם ולמאוס בהם, ועליה צעק וקונן דוד המלך "אויֹה לי כי גִּרְתִּי מִיֶּשֶׁךְ שָׁכַנְתִּי עִם אֶהְלִי קֶדְר" (תהלים קכ, ה) (יאגרת תימן' להרמב"ם דף יד ע"א לפי דפוס פיעטרקוב ד"ה 'אבל מה שזכרת מעסק'), והם רוצים להצר לישראל צרות קשות ומשונות, לא נראה כמותם, ורוצים להרוג ולכלות הממון של ישראל ולבלוע אותם חיים בגוף ונפש יחד, ולא להשאיר להם שורש וענף, ועל גלות הישמעאלים אמר דוד המלך את מזמור קכד בתהלים "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד לְוִלִּי ה' שֶׁהָיָה לָנוּ יֹאמֵר נָא יִשְׂרָאֵל: לְוִלִּי ה' שֶׁהָיָה לָנוּ בְּקוֹם עֲלֵינוּ אָדָם: אֲזִי חַיִּים בְּלַעֲוֹנוּ בְּחַרְוֹת אֶפֶס בָּנִי" (תהלים קכד, א) (יעץ הדעת טובי' למהר"י על התהלים פרק כד, א - ג). **ולא באים גרים לישראל מאומת ישמעאל, כפי שנאמר על ישמעאל "על פְּנֵי כָל אֶחָיו נִפְל" (בראשית כה, יח), "נִפְל" – שאין גֵר בה ממנו (פני דוד' להחיד"א פרשת וזאת הברכה אות ה ד"ה 'זורח משעיר', 'חומת אנך' להחיד"א פרשת תולדות אות א בשם גורי האר"י ז"ל, 'ראש דוד' להחיד"א פרשת ראה ד"ה יוראה בהקדים' בשם האר"י ז"ל, עיי"ש), כי אין להם שייכות לעם ישראל.****

וכמה שירדפו ישראל אחריהם לשלום, הרי שהם ירדפו את ישראל למלחמה, כמו שאמר דוד המלך "אֲנִי שְׁלוֹם וְכִי אֲדַבֵּר הַמָּה לְמַלְחָמָה" (תהלים קכ, ז) (יאגרת תימן' להרמב"ם דף יד ע"ב לפי דפוס פיעטרקוב ד"ה 'אבל מה שזכרת מעסק'). ואין לנו תקוה אחרת בגלותם, זולתי שנבטח בשמו הגדול יתברך שיושיענו מידם (יעץ הדעת טובי' לרבינו חיים ויטאל על התהלים קכד, א), **ולפי שעתיד הקב"ה לשמוע בקול נאקת העם ממה שעתידיים בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים, על כן נקראים "ישמעאל" – שהוא "יִשְׁמַע אֵל וַיַּעֲנֵם" (תהלים נה, כ) (פרקי דרבי אליעזר פרק לב), וכפי שהתפלל דוד המלך בתהלים על גלות הישמעאלים "בְּרוּךְ ה' שֶׁלֹא נִתְּנָנוּ טָרֶף לְשִׁנְיָהֶם: נִפְשָׁנוּ כְּצִפּוֹר נִמְלָטָה מִפֶּחַ יוֹקְשִׁים הִפַּח נִשְׁפָּר וַאֲנַחְנוּ נִמְלָטָנוּ: עֲזַרְנוּ בְּשֵׁם ה' עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְצִי" (תהלים קכד, ו - ח) (עפ"י יעץ הדעת טובי' לרבינו חיים ויטאל זצ"ל על התהלים קכד, א).**

ובמלחמה האחרונה, מלחמת גוג ומגוג, **עתידיים הישמעאלים לעלות ביחד עם כל אומות העולם על ירושלים, שנאמר "וְאֶסְפְּתִי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַם לְמַלְחָמָה" (זכריה יד, ב) (זוהר וירא קיט ע"א) ובראשם יעמוד מלך ישמעאל (מתוק מדבשי' על זוהר וירא קיט ע"א). ואז עתיד ה' להשמיד את בני ישמעאל (פרקי דרבי אליעזר פרק מח) ואת שאר האומות, שנאמר "וְיִצְאָה ה' וְנִלְחַם בְּגוֹיִם הֵהָם כִּי הֵלְחֵמוּ בְּיוֹם קָרְב" (זכריה יד, ג) וייהרגו וימותו כולם סביבות ירושלים (מתוק מדבשי' על זוהר וירא קיט ע"א). **וכשיפול ישמעאל באחרית הימים, אזי יצמח משיח בן דוד שהוא מזרע יצחק אבינו, וזה רמוז בסמיכות הפסוקים "על פְּנֵי כָל אֶחָיו נִפְל: וְאֵלֶּה תוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם" (בראשית כה, יח – יט) (בעל הטורים' בראשית כה, יח). במהרה בימינו, אמן.****

גם לרפואתם השלמה של:
ראובן בן מול, יגאל בן סעידה, נעים בן צוקלה, הודיה בת שמחה, אילנה בת בלור,
יהונתן רפאל בן דבורה, עדיית חיה בת דקלה תחיה, אביגיל בת דפנה רבקה, שלומית
בת שושנה, יחזקאל עמיצור בן מרים, וכל חיילי ישראל הפצועים.
וגם לעילוי נשמת:
מעמי בת ציפורה ז"ל, יעקב בן ליוז ז"ל מול סוקם בת חביבה ז"ל, לוקו בת טובה ז"ל,
אורן בן הדסה ז"ל, יוסף יהודה בן שפרה ז"ל, יהודה בן שמחה ז"ל וחיילי ישראל שמתו
על קידוש ה'.

ניתן לשלוח הערות/ הארות ולקבל את העלון במייל tora.haim@gmail.com

ניתן להוריד את העלון באתר www.alonolam.com

← נא לא לעיין בעלון בזמן התפילה וקריאת התורה →